

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

4. veebruar 2020*

Apellatsioonkaebus – Tühistamishagi – Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikkel 19 – Poolte esindamine liidu kohtutes toimuvates hagimenetlustes – Advokaat, kes on hageja suhtes kolmas isik – Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 47

Liidetud kohtuasjades C-515/17 P ja C-561/17 P,

mille ese on Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 56 alusel 16. augustil 2017 (C-515/17 P) ja 22. septembril 2017 (C-561/17 P) esitatud kaks apellatsioonkaebust,

Uniwersytet Wrocławski, asukoht Wrocław (Poola), esindajad: *adwokaci* A. Krawczyk-Giehsmann ja K. Szarek ning *radca prawny* K. Słomka,

apellant,

keda toetab:

Tšehhi Vabariik, esindajad: M. Smolek, J. Vlácil ja A. Kasalická,

menetlusse astuja apellatsioonimenetluses,

teine menetlusosaline:

Teadusuuringute Rakendusamet (REA), esindajad: S. Payan-Lagrou ja V. Canetti, keda abistasid *avocat* M. Le Berre ja *radca prawny* G. Materna,

kostja esimeses kohtuastmes (C-515/17 P),

ja

Poola Vabariik, esindajad: B. Majczyna, D. Lutostańska ja A. Siwek-Slusarek,

apellant,

keda toetavad:

Tšehhi Vabariik, esindajad: M. Smolek, J. Vlácil ja A. Kasalická,

Krajowa Izba Radców Prawnych, asukoht Varssavi (Poola), esindajad: *radcowie prawni* P. K. Rosiak ja S. Patyra,

menetlusse astujad apellatsioonimenetluses,

* Kohtumenetluse keel: poola

teised menetlusosalised:

Uniwersytet Wrocławski, asukoht Wrocław, esindajad: *adwokaci* A. Krawczyk-Giehsmann ja K. Szarek ning *radca prawny* K. Słomka,

hageja esimeses kohtuastmes,

Teadusuuringute Rakendusamet (REA), esindajad: S. Payan-Lagrou ja V. Canetti, keda abistasid *avocat* M. Le Berre ja *radca prawny* G. Materna,

kostja esimeses kohtuastmes (C-561/17 P),

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president K. Lenaerts, asepresident R. Silva de Lapuerta, kodade presidendid J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, A. Prechal, P. G. Xuereb ja I. Jarukaitis, kohtunikud E. Juhász, J. Malenovský, L. Bay Larsen, F. Biltgen (ettekandja), N. Piçarra ja A. Kumin,

kohtujurist: M. Bobek,

kohtusekretär: osakonna juhataja M. Aleksejev,

arvestades kirjalikku menetlust ja 11. juuni 2019. aasta kohtuistungil esitatut,

olles 24. septembri 2019. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Uniwersytet Wrocławski (Wrocław'i ülikool, Poola) ja Poola Vabariik paluvad oma apellatsioonkaebustes tühistada Euroopa Liidu Üldkohtu 13. juuni 2017. aasta määrus kohtuasjas Uniwersytet Wrocławski vs. REA (T-137/16, ei avaldata, edaspidi „vaidlustatud kohtumäärus“; EU:T:2017:407), millega jäeti ilmselge vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata Wrocław'i ülikooli hagi, milles ta palus esiteks tühistada Euroopa Komisjoni volitusel tegutseva Teadusuuringute Rakendusameti (REA) otsused, millega lõpetati rahastamisleping Cossar (nr 252908) ja kohustati Wrocław'i ülikooli maksma tagasi 36 508,37 eurot, 58 031,38 eurot ja 6286,68 eurot ning maksma kahjuhüvitist summas 5803,14 eurot, ja teiseks kohustada REAd maksma need summad talle tagasi koos intressiga, mida arvestatakse alates summade maksmise kuupäevast kuni nende tagasimaksmise päevani.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 2 Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklis 19, mida sama põhikirja artikli 53 esimese lõigu kohaselt kohaldatakse Üldkohtu suhtes, on sätestatud:

„Liidu liikmesriike ja institutsioone esindab Euroopa Kohtus igaks üksikuks kohtuasjaks määratud esindaja; esindajat võib abistada nõustaja või advokaat.

Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osalisriike, kes pole liikmesriigid, samuti nimetatud lepingus osutatud EFTA järelevalveasutust esindatakse samal viisil.

Teisi pooli peab esindama advokaat.

Menetluse poolt võib kohtus esindada või abistada üksnes advokaat, kellel on õigus esineda liikmesriigi või muu Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osalisriigi kohtus.“

3 Üldkohtu kodukorra artikli 51 lõikes 1 on ette nähtud:

„Pooli peab esindama nende esindaja või advokaat vastavalt põhikirja artiklis 19 ette nähtud tingimustele.“

Poola õigus

4 Poola õiguses tuntakse advokaadi kutse kõrval ka õigusnõustaja kutset (*radca prawny*). Õigusnõustajad saavad taotleda advokatuuri liikmesust ja neid saab volitada esindama klienti Poola kohtutes.

Vaidluse taust

5 Vaidluse taust on võimalik võtta kokku järgmiselt.

6 REA sõlmis Wrocław'i ülikooliga teadusuuringute, tehnoloogiaarenduse ja tutvustamistegevuse raamprogrammi raames toetuslepingu, milles oli muu hulgas ette nähtud, et toetuse esemeks oleva tegevusega tegelemiseks täiskohaga tööle võetud teadlane ei tohi saada muid tulusid kui need, mida talle maksatakse tema uurimistöö eest.

7 Tuli siiski välja, et kõnealune teadlane sai tasu ka muu tegevuse eest, mistõttu lõpetas REA toetuslepingu, edastas Wrocław'i ülikoolile võlateate summas 36 508,37 eurot ning teavitas viimast, et arvab 6286,68 eurot otse maha tagatisrahast, mis on toetuslepingus ette nähtud. Wrocław'i ülikool maksis ära võlateates nimetatud summa.

8 Pärast Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF) juurdlust edastas REA Wrocław'i ülikoolile veel kaks täiendavat võlateadet, suuruses 58 031,38 eurot, mis vastas tagasimaksmisele kuuluva toetuse jääksummale, ja suuruses 5803,14 eurot kahju hüvitamiseks vastavalt toetuslepingus ette nähtud leppetrahvi klauslile. Wrocław'i ülikool maksis ära ka neis võlateadetes märgitud summad.

Menetlus Üldkohtus ja vaidlustatud kohtumäärus

9 Wrocław'i ülikool pöördus 25. märtsil 2016 Üldkohtusse hagiga, paludes esiteks tühistada REA otsused, millega lõpetati toetusleping ja kohustati Wrocław'i ülikooli maksma tagasi osa saadud toetusest ning samuti maksma kahjuhüvitist, ja teiseks kohustada REAd maksma need summad talle tagasi koos viivitusintressiga, mida arvestatakse alates summade ülikoolipoolse äramaksmise kuupäevast kuni päevani, mil REA need tagasi maksab.

10 REA väitis kostja vastuses, et hagi on vastuvõetamatu muu hulgas põhjusel, et Wrocław'i ülikooli esindav õigusnõustaja ei vasta põhikirjas ette nähtud sõltumatus nõudele, kuna ta on selle ülikooli avaliku halduse ja õigusteaduskonna ühe uurimiskeskuse töötaja.

- 11 Wrocławski ülikool väitis, et kuigi teda Üldkohtu menetluses esindanud õigusnõustaja oli varem olnud temaga töölepinguliselt seotud, ei olnud niisuguse olukorraga enam tegemist Üldkohtusse hagi esitamise ajal. Nimelt on kõnealusel õigusnõustajal ülikooliga alates 3. oktoobrist 2015 tsiviilõiguslik õpetamiskohustusi puudutav leping. Sellele lepingule on omane alluvussuhte puudumine ja seda ei saa seega samastada töölepinguga.
- 12 Üldkohus märkis vaidlustatud kohtumääruse punktis 14, et põhikirja artikli 19 kolmandas ja neljandas lõigus, mida põhikirja artikli 53 kohaselt kohaldatakse Üldkohtu menetluses, on ette nähtud, et nn eelisõigusteta pooli peab esindama advokaat ja et üksnes advokaat, kellel on õigus esineda liikmesriigi kohtus, võib neid pooli Euroopa Kohtus esindada.
- 13 Vaidlustatud kohtumääruse punktides 16 ja 17 tõdes Üldkohus seoses nende kahe kumulatiivse tingimusega, et erinevalt õigusest esindada pooli liikmesriigi kohtus, ei ole advokaadi mõiste sisu ja ulatuse kindlaksmääramiseks mingit sõnaselget viidet liikmesriikide riigisisesele õigusele. Üldkohus täpsustas, et vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale tuleb seda mõistet võimaluse piires tõlgendada autonoomselt, arvestades sätte konteksti ja sellega taotletavat eesmärki ning ilma riigisisesele õigusele tuginemata.
- 14 Vaidlustatud kohtumääruse punktis 18 otsustas Üldkohus, viidates advokaadi rolli käsitusele liidu õiguskorras, mis tuleneb liikmesriikide ühistest õiguslikest tavadest ja millel rajaneb Euroopa Kohtu põhikirja artikkel 19, ning muu hulgas 18. mai 1982. aasta kohtuotsusele *AM & S Europe vs. komisjon* (155/79, EU:C:1982:157, punkt 24), 14. septembri 2010. aasta kohtuotsusele *Akzo Nobel Chemicals ja Akros Chemicals vs. komisjon jt* (C-550/07 P, EU:C:2010:512, punkt 42), ning 6. septembri 2012. aasta kohtuotsusele *Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej vs. komisjon* (C-422/11 P ja C-423/11 P, EU:C:2012:553, punkt 23), et advokaati peetakse õigusemõistmise kaastöötajaks, kes peab täiesti sõltumatult ja õigusemõistmise kõrgematest huvidest lähtudes osutama õigusabi, mida klient vajab.
- 15 Üldkohus järeldas sellest vaidlustatud kohtumääruse punktis 19, et advokaadi sõltumatuse nõue eeldab, et puudub igasugune töösuhe tema ja kliendi vahel, kuna sõltumatuse määratlus on mitte üksnes positiivne, hõlmates kutsenõuete täitmist, vaid ka negatiivne, hõlmates ka töösuhte puudumist.
- 16 Üldkohus märkis vaidlustatud kohtumääruse punktis 20, et see arutluskäik on kohaldatav käesoleval juhtumil, st olukorra suhtes, kus õigusnõustaja on poolega, keda tal tuleb esindada, seotud teenuste osutamise lepinguga, sest isegi kui formaalses mõttes tuleks asuda seisukohale, et niisugune leping ei loo nende kahe poole vahel töösuhet, on siiski selge, et sellise olukorraga kaasneb oht, et õigusnõustaja professionaalset seisukohta mõjutab vähemasti osaliselt tema töökeskkond, nagu sisuliselt tõdes Euroopa Kohus 6. septembri 2012. aasta kohtuotsuse *Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej vs. komisjon* (C-422/11 P ja C-423/11 P, EU:C:2012:553) punktis 25.
- 17 Neil kaalutlustel otsustas Üldkohus vaidlustatud kohtumääruse punktis 21, et kuna hagiavalduse allkirjastas niisugune õigusnõustaja, siis ei olnud esimeses kohtuastmes hagi esitanud isik, kes vastaks põhikirja artikli 19 kolmanda ja neljanda lõigu ning Üldkohtu kodukorra artikli 51 lõike 1 nõuetele. Seetõttu jättis ta hagi vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata.

Menetlus Euroopa Kohtus ja apellatsioonimenetluse poolte nõuded

- 18 Euroopa Kohtu president tegi 24. novembril 2017 otsuse liita kaks apellatsioonkaebust kirjaliku ja suulise menetluse ning kohtuotsuse tegemise huvides.
- 19 Tšehhi Vabariik esitas 6. veebruaril 2018 seotud apellatsiooniasjades menetlusse astumise avalduse. Euroopa Kohtu president rahuldab selle avalduse 31. mai 2018. aasta otsusega.

- 20 Euroopa Kohtu president andis 5. juuli 2018. aasta määrusega Uniwersytet Wrocławski ja Poola vs. REA (C-515/17 P ja C-561/17 P, ei avaldata, EU:C:2018:553) Krajowa Izba Radców Prawnychile (Riiklik õigusnõustajate koda, Poola) loa astuda Poola Vabariigi nõuete toetuseks kohtuasjas C-561/17 P menetlusse.
- 21 Euroopa Kohtu president jättis 27. veebruari 2019. aasta määrusega Uniwersytet Wrocławski ja Poola vs. REA (C-515/17 P ja C-561/17 P, ei avaldata, EU:C:2019:174) rahuldamata menetlusse astumise avalduse, mille oli esitanud Association of Corporate Counsel Europe (Euroopa ettevõttejuristide liit).
- 22 Wrocławski ülikool, keda toetab Tšehhi Vabariik, palub kohtuasjas C-515/17 P esitatud apellatsioonkaebuses Euroopa Kohtul:
- tühistada vaidlustatud kohtumäärus;
  - tuvastada, et esimeses kohtuastmes esitatud hagi oli esitatud nõuetekohaselt, ja
  - mõista kõik kohtukulud välja kostjalt.
- 23 Poola Vabariik, keda toetavad Tšehhi Vabariik ja Riiklik õigusnõustajate koda, palub kohtuasjas C-561/17 P esitatud apellatsioonkaebuses Euroopa Kohtul:
- tühistada vaidlustatud kohtumäärus;
  - saata kohtuasi uueks läbivaatamiseks tagasi Üldkohtule;
  - jätta kohtukulud poolte endi kanda, ja
  - vaadata kohtuasi läbi suurkojas vastavalt põhikirja artikli 16 kolmandale lõigule.
- 24 REA palub Euroopa Kohtul:
- jätta apellatsioonkaebused rahuldamata;
  - mõista kohtukulud välja Wrocławski ülikoolilt ja Poola Vabariigilt ning
  - jätta Tšehhi Vabariigi ja Riikliku õigusnõustajate koja kohtukulud nende endi kanda.

Apellatsioonkaebused

- 25 Wrocławski ülikool põhjendab kohtuasjas C-515/17 P esitatud apellatsioonkaebust kahe väitega, mille kohaselt esiteks on põhikirja artiklit 19 tõlgendatud vääralt ja teiseks on vaidlustatud kohtuotsuse põhjendus ebapiisav. Poola Vabariik põhjendab kohtuasjas C-561/17 P esitatud apellatsioonkaebust kolme väitega, mille kohaselt esiteks on viidatud artiklit tõlgendatud vääralt, teiseks on rikutud õiguskindluse põhimõtet ja tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtet ning kolmandaks on vaidlustatud kohtumääruse põhjendus ebapiisav.
- 26 Arvestades kohtuasjade seotust, siis tuleb koos käsitleda kahe apellatsioonkaebuse esimest väidet ja kohtuasjas C-561/17 P esitatud apellatsioonkaebuse teist väidet, mille kohaselt on põhikirja artiklit 19 tõlgendatud vääralt ning rikutud on õiguskindluse põhimõtet ja tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtet.

Poolte argumendid

- 27 Wrocławski ülikool heidab oma esimeses väites Üldkohtule ette, et viimane otsustas, et õigusnõustajal, kellel on tema esindatava poolega teenuste osutamise leping, mille kohaselt ta muu hulgas vastutab magistritaseme ainekursuste läbiviimise eest, ei ole oma esindatava suhtes nõutud sõltumatust, et esindada teda liidu kohtutes toimivas menetluses.
- 28 Oma esimese väite esimeses osas väidab Wrocławski ülikool, et kõnealuse teenuste osutamise lepingu põhijooned ei võimalda seda samastada töölepinguga, kuna eelkõige puudub seda tüüpi lepingutele iseloomulik alluvussuhe.
- 29 Selle väite teises osas väidab Wrocławski ülikool, et vaidlustatud kohtumääruse põhjendus, mille kohaselt igasugune õigussuhe poole ja tema esindaja vahel toob kaasa esindaja juriidilise hinnangu mõjutamise ohu, on vastuolus proportsionaalsuse ja subsidiaarsuse põhimõtetega, sest see annab liidu institutsioonidele ainuõiguse otsustada, kellel on õigus osaleda liidu kohtu menetluses.
- 30 Sama väite kolmandas osas heidab Wrocławski ülikool, keda toetab Tšehhi Vabariik ja Riiklik õigusnõustajate koda, Üldkohtule ette, et viimane ei võtnud arvesse riigisest õigust, ja konkreetsemalt Poola õigust, mis tagab, et õigusnõustajad on kolmandate isikute suhtes sõltumatud ja et neil puudub kolmandate isikutega igasugune alluvussuhe. Wrocławski ülikool rõhutab, et sarnaselt advokaadi kutsega teenib õigusnõustaja kutse nii õigusemõistmise huve kui ka nende isikute huve, kelle õiguste kaitse on selle nõustaja kätte usaldatud; see rajaneb avalikkuse usaldusel ja seda reguleerivad kutse-eeetika normid.
- 31 Poola Vabariik toob oma esimese väite esimeses osas välja, et esiteks ei leia põhikirja artikli 19 niisugusele tõlgendusele, mille kasuks otsustas Üldkohus, alust ei liikmesriikide ühistest õiguslikest tavadest ega liidu õigusest. Selle kohta rõhutab Poola Vabariik, et Üldkohus esitab vastuolulisi seisukohti, tõdedes ühelt poolt, et advokaadi rolli käsitus tuleneb liikmesriikide ühistest õiguslikest tavadest, ning teisalt tõlgendades mõistet „advokaat“ riigisisesele õigusele viitamata.
- 32 Teiseks väidab Poola Vabariik, et hinnangu andmine esindatavast sõltumatusele ei saa toimuda viitamata tagatistele, mis tulenevad erinevatest riigisisesestest õiguskordadest.
- 33 Kolmandaks väidab Poola Vabariik, et sõltumatuse mõiste sellisena, nagu seda käsitleti vaidlustatud kohtumääruses, eirab advokaadi kutsealal tegutsemise tegelikkust, kuivõrd see tugines eeldusel, et majasisesele advokaadile, kes tegutseb oma kutsealal töösuhte raames, avaldab tööandja rohkem survet kui see saab osaks välisele advokaadile, kellele avaldab survet üksnes tema klient.
- 34 Neljandaks väidab Poola Vabariik, et kui tuleks jääda Üldkohtu lahenduse juurde, mis põhineb Euroopa Kohtu senisel kohtupraktikal, mis käsitleb poolte esindamist liidu kohtutes, siis loodaks selle tagajärjel süsteem, kus sama advokaadi suhtes kohaldatakse kahetasandilist sõltumatuse nõuet, st ühte riigisisesest kohtutes ja teist, rangemat, liidu kohtute ees tegutsedes.
- 35 Tšehhi Vabariigi hinnangul tuleb niisuguses kontekstis tõlgendada kitsalt mis tahes piiranguid kliendiga töösuhet mitte omavate advokaatide õigusele neid kliente esindada.
- 36 Poola Vabariik väidab oma esimese väite teises osas, et põhikirja artikli 19 tõlgendus, mille kasuks otsustas Üldkohus, ületab piire, mille on paika pannud Euroopa Kohus oma senises praktikas, mis käsitleb poolte esindamist liidu kohtutes.
- 37 Ühelt poolt on advokaadi sõltumatuse nõue selle kohtupraktika järgi seotud üksnes negatiivse tingimusega, et puudub tööleping advokaadi ja tema kliendi vahel. Kõnesoleval juhtumil on Üldkohus aga vaidlustatud kohtumääruse punktis 20 ise leidnud, et esimeses kohtuastmes esitatud hagiavalduse allkirjastajal ei olnud töösuhet Wrocławski ülikooliga. Sellega seoses otsustas Üldkohus Poola Vabariigi

- väitel vääralt, kohaldades analoogia alusel 6. septembri 2012. aasta kohtuotsust Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej vs. komisjon (C-422/11 P ja C-423/11 P, EU:C:2012:553), et kõnealuseid isikuid siduva tsiviilõigusliku lepingu olemasolust piisab, et tõdeda, et selle ülikooli esindaja ei täida sõltumatuse tingimust.
- 38 Teisalt kritiseerib Poola Vabariik vaidlustatud kohtumäärust seetõttu, et tema väitel võttis Üldkohus arvesse üksnes õigusnõustaja ja Wrocław'i ülikooli vahel õppetöö kohta sõlmitud lepingut, aga ta ei analüüsinud sidemeid, mis ühendasid pooli pakutava õigusabi osas.
- 39 Riiklik õigusnõustajate koda toonitab, et Üldkohtu põhjenduskäik, mille kohaselt advokaadi täielik erapooletus eeldab igasuguste seoste puudumist kliendi tööalase keskkonnaga, on väär. Nimelt olevat keeruline endale ette kujutada olukorda, kus volitatu saaks tegutseda nii, et kliendi otsene tööalane keskkond talle üldse mõju ei avaldaks.
- 40 Poola Vabariik väidab oma teises väites, et kuna vaidlustatud kohtumääruses ei olnud täpsustatud kriteeriume, mis võimaldaksid hinnata Üldkohtu arvates vajalikku sõltumatuse nõuet, siis rikub see määrus õiguskindluse põhimõtet. Lisaks, kuna esindaja sõltumatuse puudumise tuvastamine toob kaasa hagi läbi vaatamata jätmise, võetakse hagejalt õigus tõhusale õiguskaitsevahendile ja õigus kohtusse pöörduda.
- 41 Tšehhi Vabariik märgib, et advokaadi poolt kohtus esindamine on osa tõhusast kohtulikust kaitsest, nii nagu see on tagatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikliga 47. Keelata hagejal kohtus esindamise lepingu sõlmimine advokaadiga, kellega tal on muu hulgas ka lepinguline suhe, võib tekitada talle lisakulusid.
- 42 Riiklik õigusnõustajate koda väidab, et harta artiklis 47 kaitstud õigust tõhusale õiguskaitsevahendile Üldkohtus ei piira mitte üksnes asjaolu, et keelatakse põhikirja artikli 19 kolmandas ja neljandas lõigus käsitletud poole esindamine advokaadil, kes on poolega lepinguliselt seotud, vaid ka selle tagajärjel kujunev olukord, st hagi läbi vaatamata jätmise, ilma et oleks võimalik väidetavat menetlusega seotud puudust kõrvaldada.
- 43 REA väidab esmalt, et mõlemad apellatsioonkaebused on vastuvõetamatud, sest neis on tõstatatud faktiliste asjaolude hindamisega seotud väiteid ja need rajanevad väidetest ja argumentidest, mida on Üldkohtus juba arutatud. Seejärel väidab REA, et Wrocław'i ülikooli apellatsioonkaebus on vastuvõetamatu osas, milles see tugineb kõnealuse advokaadi olukorraga seotud faktilistele asjaoludele, mida Üldkohtule ei esitatud. Viimaseks on Tšehhi Vabariigi ja Riikliku õigusnõustajate koja poolt menetluse astujatena esitatud argumendid REA väitel vastuvõetamatud osas, milles neis väidetakse, et on rikutud harta artiklit 47, sest niisugust argumenti ei ole esitanud ei Wrocław'i ülikool ega Poola Vabariik. Tšehhi Vabariigi argumendid on REA väitel vastuvõetamatud ka seetõttu, et neis ei ole viidatud vaidlustatud kohtumääruse ühelegi konkreetsele punktile.
- 44 Sisulistes küsimustes on REA seisukohal, et argumentatsioon, mille kohaselt tuleb põhikirja artiklit 19 tõlgendada riigisiseste reeglite alusel, viib olukorrani, kus nimetatud artikkel, mis reguleerib poole esindamist liidu kohtutes, asendatakse juhtumipõhiselt kindlaks määratavate riigisiseste normidega. Seega on Üldkohtu tõlgendus kaugel sellest, et olla „piirang“ – tegemist on tagatisega, et kõigi liidu advokaatide suhtes kohaldatakse Euroopa Kohtus esindamisega seoses samu tingimusi.
- 45 Ka ei ole Üldkohus REA hinnangul ületanud Euroopa Kohtu vastava valdkonna kohtupraktika piire, mis on ulatuslikum, kui apellatsioonkaebuste põhjal võiks arvata, kuna selles kohtupraktikas on juba kehtestatud nõue, et nõustaja peab olema esindatavast poolest piisavalt eraldiseisev.
- 46 Harta artiklil 47 rajanev argumentatsioon tuleb igal juhul põhjendamatu tagasi lükata, sest hagi vastuvõetamatus ei takista Wrocław'i ülikoolil lasta end esindada mõnel muul nõustajal, et pöörduda ETL artikli 272 alusel uuesti Üldkohtusse.

Euroopa Kohtu hinnang

Vastuvõetavus

- 47 Mis puudutab REA esitatud vastuvõetamatuse vastuväiteid, esiteks põhjendusega, et apellatsioonkaebused sisaldavad faktiliste asjaolude hindamist käsitlevaid argumente, siis olgu märgitud, et ELTL artiklist 256 ja põhikirja artikli 58 esimest lõigust tuleneb, et Üldkohus on ainsana pädev ühelt poolt tuvastama faktilised asjaolud, v.a juhul, kui sisulised vead tema tuvastustes tulenevad talle esitatud toimiku materjalidest, ja teiselt poolt neid faktilisi asjaolusid hindama. Järelikult ei kujuta see hindamine endast – välja arvatud juhul, kui Üldkohtule esitatud tõendeid on moonutatud – Euroopa Kohtu kontrollile alluvat õigusküsimust. Kui Üldkohus on faktilised asjaolud tuvastanud või neile hinnangu andnud, siis on Euroopa Kohus ELTL artikli 256 alusel pädev teostama kontrolli nende faktiliste asjaolude õigusliku kvalifitseerimise ja õiguslike tagajärgede üle, mille Üldkohus neist asjaoludest tuletas.
- 48 Kõnesoleval juhtumil tugines Üldkohus Wrocław'i ülikooli ja tema esindaja vahelise töölase suhte laadi ja sisu hindamiseks faktilistele asjaoludele, mille kvalifitseerimist võib Euroopa Kohus põhikirja artiklile 19 antud tõlgenduse alusel kontrollida.
- 49 Teiseks, osas, milles REA väidab, et apellatsioonkaebused piirduvad niisuguste argumentide esitamisega, mida on Üldkohtus juba arutatud, siis tuleb tõdeda, et kuivõrd apellant vaidlustab Üldkohtu poolse liidu õiguse tõlgenduse või kohaldamise, siis võib esimeses kohtuastmes käsitletud õigusküsimusi apellatsioonimenetluses uuesti arutada. Nimelt, kui apellant ei saaks oma apellatsioonkaebust juba Üldkohtus kasutatud väidete ja argumentidega sel viisil põhjendada, kaotaks apellatsioonimenetlus osaliselt oma mõtte (27. märtsi 2019. aasta kohtuotsus *Canadian Solar Emea jt vs. nõukogu*, C-236/17 P, EU:C:2019:258, punkt 124 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 50 Kolmandaks, mis puudutab REA argumenti, et Wrocław'i ülikool esitas apellatsioonkaebuses uusi asjaolusid, siis piisab, kui tõdeda, et need asjaolud ei puutu käesoleva vaidluse lahendamise seisukohalt igal juhul asjasse.
- 51 Neljandaks, mis puudutab Tšehhi Vabariigi ja Riikliku õigusnõustajate koja esitatud menetlusse astuja seisukohti, siis tuleb ühelt poolt tõdeda, et menetlusosaline, kellel on lubatud Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 40 alusel Euroopa Kohtus läbivaatamisel olevas kohtuasjas menetlusse astuda, ei või poolte nõuete ja väidetega piiritletud hagi eset muuta, nii et vastuvõetavad on ainult need menetlusse astuja argumendid, mis paigutuvad poolte nõuete ja väidetega kindlaks määratud raamistikku (3. detsembri 2019. aasta kohtuotsus *Tšehhi Vabariik vs. parlament ja nõukogu*, C-482/17, EU:C:2019:1035, punkt 116).
- 52 Kuna Poola Vabariik tugineb muu hulgas sellele, et on rikutud harta artikliga 47 tagatud tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtet, ei ole Tšehhi Vabariigi ja Riikliku õigusnõustajate koja esitatud argumendid, mida on käsitletud käesoleva kohtuotsuse punktides 41 ja 42 siiski niisugused, mis muudaksid kohtuvaidluse eset, nii nagu see on piiritletud Poola Vabariigi nõuete ja väidetega.
- 53 Viiendaks tuleb seoses REA argumendiga, et Tšehhi Vabariik ei nimetanud vaidlustatud kohtumääruse konkreetseid punkte, tõdeda, et Tšehhi Vabariik, kes toetab vastavalt Wrocław'i ülikooli ja Poola Vabariigi argumente, peab silmas selle kohtumääruse neidsamu punkte, mida need kaks menetlusosalist on nimetanud.
- 54 Järelikult tuleb REA esitatud vastuvõetamatuse vastuväited tagasi lükata.

Sisulised küsimused

- 55 Mis puudutab sisulisi küsimusi, ja konkreetselt küsimust niisuguse menetluspoole esindamisest liidu kohtus, keda ei ole nimetatud põhikirja artikli 19 kahes esimeses lõigus, siis tõdes Üldkohus vaidlustatud kohtumääruse punktis 16 õigesti, et see artikkel sisaldab kaht eraldiseisvat ja kumulatiivset tingimust. Esimene tingimus, mis on sätestatud selle artikli kolmandas lõigus, näeb niisugusele menetlusosalisele ette kohustuse, et teda peab esindama advokaat. Teine tingimus, mis sisaldub sama artikli neljandas lõigus, näeb ette, et seda menetlusosalist esindaval advokaadil peab olema õigus esineda liikmesriigi või muu Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osalisriigi kohtus (vt selle kohta 20. veebruari 2008. aasta kohtumäärus Comunidad Autónoma de Valencia vs. komisjon, C-363/06 P, ei avaldata, EU:C:2008:99, punkt 21).
- 56 Mis puudutab nimetatud teist tingimust, siis tuleneb põhikirja artikli 19 neljanda lõigu sõnastusest, et selle tingimuse sisu ja ulatust tuleb tõlgendada asjasse puutuvat riigisisest õigust arvestades. Käesolevas asjas ei ole vaidlust selles, et Wrocławski ülikooli esimeses kohtuastmes esindanud õigusnõustaja vastas sellele tingimusele.
- 57 Mis aga puudutab esimest, „advokaadi“ mõistega seotud tingimust, siis on Euroopa Kohus otsustanud, et kuna põhikirja artikli 19 kolmandas lõigus ei ole viidatud liikmesriikide riigisisesele õigusele, siis tuleb seda mõistet tõlgendada autonoomselt ja ühetaoliselt kogu liidus, arvestades mitte üksnes selle sätte sõnastust, vaid ka selle konteksti ja eesmärki (vt selle kohta eelkõige 20. veebruari 2008. aasta kohtumäärus Comunidad Autónoma de Valencia vs. komisjon, C-363/06 P, ei avaldata, EU:C:2008:99, punkt 25 ja seal viidatud kohtupraktika), kusjuures tuleb siiski täpsustada, et nimetatud artikli tähenduses ei piira see mõiste isikutel, kellel on riigisisese õiguse järgi õigus kohtus menetluse poolt esindada, olevat võimalust esindada seda sama poolt Euroopa Kohtus elotsusemenetluses.
- 58 Selle kohta tuleneb põhikirja artikli 19 kolmanda lõigu sõnastusest ja eelkõige sõna „esindama“ kasutusest, et selle sätte mõttes ei ole „pooltel“, sõltumata tema rollist, õigust esindada end liidu kohtus ise, vaid tal tuleb kasutada kolmanda isiku teenuseid. Sama põhikirja muud sätted ja ka Euroopa Kohtu kodukorra sätted, nt põhikirja artikli 21 esimene lõik ja kodukorra artikli 44 lõike 1 punkt b, artikli 57 lõige 1 ja artikli 119 lõige 1 kinnitavad samuti, et pool ja tema esindaja ei või olla üks ja sama isik (5. detsembri 1996. aasta kohtumäärus Lopes vs. Euroopa Kohus, C-174/96 P, EU:C:1996:473, punkt 11; 16. märtsi 2006. aasta kohtumäärus Correia de Matos vs. komisjon, C-200/05 P, ei avaldata, EU:C:2006:187, punkt 10, ja 6. aprilli 2017. aasta kohtumäärus PITEE vs. komisjon, C-464/16 P, ei avaldata, EU:C:2017:291, punkt 23).
- 59 Arvestades et hagimenetluse tarvis ei ole sellest kohustusest ei põhikirjas ega Euroopa Kohtu ega Üldkohtu kodukorras ette nähtud ühtegi erandit, siis ei saa hagi esitamiseks piisata poole enda allkirjastatud hagiavaldusest, ja seda isegi juhul, kui hageja on advokaat, kellel on õigus liikmesriigi kohtus esindajana tegutseda (vt selle kohta 5. detsembri 1996. aasta kohtumäärus Lopes vs. Euroopa Kohus, C-174/96 P, EU:C:1996:473, punktid 8 ja 10; 16. märtsi 2006. aasta kohtumäärus Correia de Matos vs. komisjon, C-200/05 P, ei avaldata, EU:C:2006:187, punkt 11, ning 6. aprilli 2017. aasta kohtumäärus PITEE vs. komisjon, C-464/16 P, ei avaldata, EU:C:2017:291, punkt 24).
- 60 Eespool toodud kaalutlusi kinnitab põhikirja artikli 19 kolmanda lõigu kontekst. Nimelt tuleneb sellest sättest sõnaselgelt, et niisugust menetluspoolt, kelle olukorda ei reguleeri selle artikli kaks esimest lõiku, võib kohtus esindada üksnes advokaat, samas kui kahes esimeses lõigus silmas peetud menetluspooli võib esindada esindaja, keda võib vajadusel abistada nõustaja või advokaat.
- 61 Niisugust seisukohta kinnitab eesmärk, mida taotletakse nõudega, et põhikirja artikli 19 kahes esimeses lõigus nimetatud pooli peab esindama advokaat; see eesmärk on ühelt poolt takistada, et eraõiguslikud pooled esindaksid end kohtus ise ilma vahendajata ja teiselt poolt tagada, et juriidilist isikut esindaks esindaja, kes on enda esindatavast juriidilisest isikust piisavalt sõltumatu (vt selle kohta 5. septembri 2013. aasta kohtumäärus ClientEarth vs. nõukogu, C-573/11 P, ei avaldata, EU:C:2013:564,

- punkt 14; 4. detsembri 2014. aasta kohtumäärus *ADR Center vs. komisjon*, C-259/14 P, ei avaldata, EU:C:2014:2417, punkt 25, ja 6. aprilli 2017. aasta kohtumäärus *PITEE vs. komisjon*, C-464/16 P, ei avaldata, EU:C:2017:291, punkt 27).
- 62 Sellega seoses on oluline toonitada, et kuigi advokaat peab põhikirja artikli 19 kolmandas ja neljandas lõigus silmas peetud esindamise ülesannet täitma korra kohase õigusemõistmise huvides, on selle ülesande eesmärk, nagu ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 104 märkis, kaitsta parimal võimalikul viisil volitaja huve, olles sealjuures sõltumatu ja järgides seadusi ning ametialaseid ja kutse-eetika norme.
- 63 Nagu Üldkohus vaidlustatud kohtumääruse punktis 19 õigesti märkis, on advokaadi sõltumatus määratlus põhikirja artikli 19 spetsiifilises kontekstis mitte üksnes negatiivne, hõlmates töösuhte puudumist, vaid ka positiivne, hõlmates kutsenõuete täitmist (vt selle kohta 6. septembri 2012. aasta kohtuotsus *Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej vs. komisjon*, C-422/11 P ja C-423/11 P, EU:C:2012:553, punkt 24 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 64 Niisuguses kontekstis tuleb advokaadil olevat sõltumatuskohustust mõista nii, et tal ei puudu kliendiga mitte mis tahes side, vaid puuduvad sidemed, mis ilmselgelt riivavad tema võimet täita oma kliendi kaitsmise ülesannet nii, et ta teenib oma kliendi huve parimal võimalikul viisil.
- 65 Selle kohta on Euroopa Kohus juba otsustanud, et esindatavast juriidilisest isikust piisavalt sõltumatu ei ole advokaat, kes täidab selles juriidilises isikus olulisi haldus- ja finantsülesandeid, mille tõttu tuleb teda pidada ettevõtja kõrgele juhtimistasandile kuuluvaks, nii et see kahjustab tema sõltumatu kolmanda isiku staatust (vt selle kohta 29. septembri 2010. aasta kohtumäärus *EREF vs. komisjon*, C-74/10 P ja C-75/10 P, ei avaldata, EU:C:2010:557, punktid 50 ja 51); samuti advokaat, kes täidab esindatavas juriidilises isikus kõrge juhtimistasandi ülesandeid (vt selle kohta 6. aprilli 2017. aasta kohtumäärus *PITEE vs. komisjon*, C-464/16 P, ei avaldata, EU:C:2017:291, punkt 25), või ka advokaat, kellel on esindatava äriühingu aktsiaid ja kes on selle äriühingu nõukogu esimees (4. detsembri 2014. aasta kohtumäärus *ADR Center vs. komisjon*, C-259/14 P, ei avaldata, EU:C:2014:2417, punkt 27).
- 66 Niisuguste olukordadega ei saa aga samastada käesoleval juhtumil kõne all olevat olukorda, kus, nagu vaidlustatud kohtumäärusest ilmneb, ei kaitsnud õigusnõustaja Wrocławski ülikooli huve tal ülikooliga oleva alluvussuhte raames, vaid ta oli selle ülikooliga seotud ainult lepinguga, mis käsitles tal nimetatud ülikoolis olevaid õpetamise kohustusi.
- 67 Niisugune side ei ole nimelt piisav, et oleks võimalik asuda seisukohale, et see õigusnõustaja oli olukorras, mis ilmselgelt riivab tema suutlikkust parimal võimalikul viisil täiesti sõltumatult kaitsta oma kliendi huve.
- 68 Järelikult, kui Üldkohus otsustas vaidlustatud kohtumääruse punktis 20, et üksnes asjaolu, et Wrocławski ülikooli ja seda ülikooli esimeses kohtuastmes esindava õigusnõustaja vahel on õpetamise kohustusi käsitlev tsiviilõiguslik leping, võib mõjutada selle nõustaja sõltumatust, sest esineb oht, et nõustaja professionaalset hinnangut mõjutab vähemalt osaliselt tema tööalane keskkond, siis rikkus Üldkohus õigusnormi.
- 69 Järelikult tuleb nõustuda esimese väitega, mille Wrocławski ülikool ja Poola Vabariik oma apellatsioonkaebuste põhjendamiseks esitasid. Ilma et oleks tarvis käsitleda muid argumente, mis on kohtuasjas C-561/17 P esitatud apellatsioonkaebuse teise väite raames, ja mis puudutavad õiguskindluse põhimõtet ja õigust tõhusale õiguskaitsevahendile, ega ka apellatsioonkaebuste muid väiteid, tuleb vaidlustatud kohtumäärus seega tühistada.

Kohtuasja tagasisaatmine Üldkohtusse

- 70 Euroopa Kohtu põhikirja artikli 61 esimeses lõigus on sätestatud, et kui apellatsioonkaebus on põhjendatud, võib Euroopa Kohus Üldkohtu otsuse tühistamise korral teha ise asja suhtes lõpliku kohtuotsuse, kui menetlusstaadium seda lubab, või saata asja tagasi Üldkohtusse otsustamiseks.
- 71 Kuna Üldkohus ei ole käesolevat kohtuasja sisuliselt läbi vaadanud, siis tuleb saata asi tagasi Üldkohtusse otsustamiseks.

Kohtukulud

- 72 Kuna kohtuasi saadetakse tagasi Üldkohtusse, siis tuleb apellatsioonimenetluses tekkinud kohtukulude kohta teha otsus edaspidi.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

- 1. Tühistada Euroopa Liidu Üldkohtu 13. juuni 2017. aasta kohtumäärus Uniwersytet Wrocławski vs. REA (T-137/16, ei avaldata, EU:T:2017:407).**
- 2. Saata kohtuasi T-137/16 tagasi Euroopa Liidu Üldkohtusse.**
- 3. Otsustada kohtukulude kandmine edaspidi.**

Allkirjad